

TOT RECORDANT L'AMIC BENJA

ROGER PONS VIDAL

Benjamí Cerdà Garcia i jo vam nàixer a Sumacàrcer el mateix any, el 1951; ell a principis de juliol i jo acabant març. Era la postguerra i el menjar no sobrava, però ja no es patia la fam d'uns anys abans. Sols hi havia 3 o 4 cotxes al poble, i els xiquets jugàvem lliures pels carrers, encara de terra, i pels barrancs. De menut *Benja* vivia a *Darrecases*, el barri més alt del poble; jo a la part baixa, al costat del llavador.

Quan devíem tindre 5 o 6 anys inauguraren les escoles noves, on ara és el Musical. Eren aules amb uns finestrals molt grans. Amb un pati per als xiquets i un altre per a les xiquetes, que aleshores anaven en aules separades. Eren molt nombroses de més de 30 alumnes.

Devia ser l'any 1960 quan vingué un nou mestre que li deien *D. Hipólito*. Era de Conca, molt treballador, i fundà una mena d'acadèmia on estudiàrem el batxiller elemental una trentena d'infants, xics i xiques, entre els quals *Benja* i jo. Al juny anàvem a examinar-nos a l'institut de Xàtiva, l'únic que hi havia a part dels de València.

Quan acabàrem els estudis elementals, ni *Benja* ni jo continuàrem estudiant, volíem anar a guanyar diners, i per molt que aquell bon mestre ens féu prec i recomanacions perquè seguíssim, els dos abandonàrem i ens posàrem a collir taronja. Així passàrem uns anys, els dos collint en la mateixa colla, i anàvem al lloc en bici, o a peu si no era lluny.

Mai agraïrem prou, els meus coetanis i jo, la tasca que inicià *D. Hipólito*, fruit de la qual eixiren un gran nombre de mestres i llicenciats al poble. Però *Benja* i jo encara li devem més, perquè l'home no parà d'insistir als nostres pares i a nosaltres mateixos que si volíem, podríem estudiar el Magisteri lliure, sense abandonar ni el poble, ni la feina; que no importava si en lloc de tres anys ho fèiem en quatre... Finalment ens va convèncer i començàrem l'experiència. Així, alternant el treball de matí i anant de vesprada unes hores amb aquest home, *Benja* i jo ens férem mestres.

Una vegada aconseguit el títol, Àngel, un amic nostre, ens digué que demanàrem plaça a Cata-

Cantàbria

lunya, que allí els mestres tenien treball segur i a València no era fàcil per als nous; i així ho férem. Recorde que anàrem els dos a fer els tràmits amb son pare en el seu *Citroën 2* cavalls. Travessàrem la Serra de Pàndols, per una carretera tan empinada que jo pensava que el vehicle no la podria pujar. A mitjan port va fer una parada perquè el cotxe no es rescalfava tant i son pare ens contà que allí havia estat combatent en la batalla de l'Ebre un home del poble, crec que era Paco Matamoros. En arribar a Gandesa vam esmorzar i ens serviren un pitxer de vi daurat i saborós, i com estava fresquet entrava fi com l'aigua. Però quan ens vam alçar de la cadira ens adonàrem que era un vi traïdor, amb molta graduació alcohòlica, i ens n'haguérem d'anar a pegar una passejada pel poble perquè ens passara el marejol.

A la província de Tarragona *Benja* va treballar a Sant Jaume d'Enveja (Delta de l'Ebre), a Flix i a Gandesa (Terra Alta). Ací va estar tan a gust que recordava el paisatge i aquells pobles amb gran estima i li agradava molt tornar-hi. Allí feu bons amics que, anys després, en algun dels viatges de tornada que anàrem els dos, ell tenia gust de visitar i recordar els temps passats junts.

Després vingué la mili, una experiència que en aquella època era obligatòria per a tots els xicons. Va fer el servei militar a Paterna, en la companyia d'Artilleria. Més d'un any sotmès al règim militar, amb ordres de vegades irracionals, però, sobretot, molt rutinària i avorrida. El millor de la mili era que coneixies gent d'altres llocs i feies nous amics.

Amb l'autor de l'article

Després de la mili Benjamí aprovà les oposicions de mestre a Terol l'any 1976 i va exercir uns anys en aquella província. Estigué en el poble miner d'Utrillas, a Andorra i a Sarrión.

Es va casar amb *Paqui* l'any 1979 a Antella, i en començar el curs es traslladaren a viure a Santa Coloma de Gramenet (Barcelona) on havia obtingut plaça en el concurs de trasllats. Allí romangueren dos anys, d'on es traslladà a Castelló (el de la Ribera) i finalment, l'any 1983 obtingué plaça a Antella, on estigué treballant fins la seua jubilació en 2011. El matrimoni visqué primer en una caseta dels mestres, al carrer del Centre de Salut, i finalment passaren a viure a la casa actual, davant del parc de l'assut.

Benjamí era una persona amb sòlides conviccions ètiques, polítiques i ideològiques, les quals formaven un entramat de pensament tan consistent que li permetien ser un hàbil polemista, ja que els seus arguments eren sòlids i contundents. A això cal sumar-li que no li agradava gens callar cap crítica que tinguera elaborada; això de ser políticament correcte no era de la seua corda, i quan venia l'ocasió la soltava, ja fóra algú del seu costat ideològic o del d'enfront. Ni l'associació Xúquer Viu s'escapava de la seua crítica; ell solia censurar-nos que l'associació havia criticat les enormes transformacions agràries de la Manxa i en canvi no havíem criticat d'igual manera les que també s'havien fet al nostre territori.

Una de les coses que més li agradava era estar raonant amb la gent, allí les hores se li'n passaven volant. Al bar, tenia com afició l'esport preferit dels valencians: punxar algú per generar polèmica i estimular la reunió. Era com encendre la metxa d'una traca i durant una estona s'animava l'ambient i ja tots participaven entusiastament en el debat.

Els amics i coneguts també solíem provocar-lo, i una de les coses que més vegades li abocaven és que era «lloca», i ell sempre recalca que era «rus», de Sumacàrcer; però és innegable que per tot el que ha fet i viscut, Antella era també el seu poble, allí on va dedicar més esforços, tant per qüestions de treball com per afició o compromís. Així va participar 21 any en la Junta Directiva del Club de Piragüisme i durant molts anys acompanyà l'equip a competir per tota Espanya. També va estar 7 anys en la Junta Directiva del Club de futbol i 3 en l'Escola de Futbol, en el temps que l'equip estigué federat.

Compartir amb *Benja* unes hores, igual dona si era esmorçant, com visitant un paratge natural o en una manifestació i que en tot eixe temps no fera cap incursió al món eròtic, això no passava; o era com quan un xiquet ni el sents ni diu res, un mal senyal. Ell tenia l'habilitat per a trobar un camí que derivara de la conversa que estava produint-se a una anècdota o acudit verdós i clavar una pica en Venus, fent esclatar les rialles de tothom.

Li agradava molt llegir i comprava molts llibres, però no era el que s'entén com un devorador de llibres, els llegia amb parsimònia, degustant-los lentament i profundament, i molt sovint marxava en el cotxe a un racó solitari per gaudir-hi més. Però la seua afició lectora era, sobretot, de revistes de motos i cotxes, i per això en tenia un domini increïble i actualitzat de tot el món del motor.

En el tema religiós era on possiblement fou més radical, sobretot, per les incongruències que es donen a l'estat espanyol. Solia recalcar que la Constitució diu que som un estat aconfessional i en canvi es donen medalles i distincions polítiques a una Verge o a Sants, els alcaldes presideixen les processons, l'Estat paga les classes de religió i, a mi, la nota de l'assignatura puntua... Va ser pioner a eliminar els signes religiosos que presidien encara moltes aules, inclús després que s'aprovara la Constitució.

Políticament era radical, i criticava no solament els partits de dretes, que això era evident; sinó també els d'esquerres perquè no eren prou purs

quan governaven, o perquè s'acovardien a l'hora de fer les reformes que esperava la gent treballadora que els havia votat i es deixaven dominar massa per la pressió dels grups econòmics.

A nivell escolar cal destacar els 27 anys que va exercir de mestre a Antella, motiu pel qual gran nombre de veïns el tingueren com a tutor. Així mateix, que fou 22 anys director del col·legi i va intervindre de manera destacada en la construcció del nou centre escolar. Com a director va participar activament en la Comissió N-340, en què els directors de la zona es reunien amb l'inspector per actualitzar-se i coordinar aspectes de la gestió educativa.

Pel que fa a l'educació cal remarcar-ne dos aspectes: un l'estima per la nostra cultura i l'ensenyament del valencià a l'escola, fins i tot quan no estava massa reconegut; l'altre el gust i rigor que tenia a l'hora d'ensenyar la història, una matèria que li encantava i sobre la qual havia llegit molt. I encara que els llibres de text acabaven al segle XX amb l'adveniment de la II República, ell ho completava amb aquest període tan negre que hi va seguir: el colp d'Estat de Franco, la terrible Guerra Civil i els 40 anys de franquisme, perquè tothom coneguera també el passat recent.

Tenia gran estima pel medi ambient i gaudia de veritat visitant els paratges naturals que solia conèixer en els desplaçaments amb el Club de piragüisme o en els viatges de plaer. Li encantava el Nord, la verdor, les muntanyes, els boscos, els rius i també la mar.

Tenia una gran afició a la pesquera. De jove anava a pescar al Xúquer, després ja a la mar, també al pantà de Tous i darrerament a la presa d'Escalona. Un indret que recordava amb molt de plaer i definia com un lloc paradisiac, era el riu Villaher

Activista de Xúquer Viu

mosa, a Ludiente, on havia anat a pescar truites amb un amic d'aquella zona. Moltes vegades em convidà a fer-hi una excursió, però lamentablement no ho vam fer realitat.

Amb la mentalitat d'amant de la natura no és gens estrany que l'any 2001, quan a La Ribera i la Canal de Navarrés començà a créixer la preocupació pel PHN (Pla Hidrològic Nacional) per tots els problemes que anava a generar en aquelles comarques, *Benja* participara en les reunions de la Coordinadora riu Xúquer, el moviment ecologista que lluitava en contra del transvasament Xúquer-Vinalopó. En aquesta defensa del riu coincidírem els dos una altra vegada i durant molts anys ens hem retroalimentat en aquesta lluita, ens hem animat l'un a l'altre.

El 2003 es va crear Xúquer Viu i els dos entràrem a formar-ne part com a membres fundadors, on hem continuat en la Junta des de la seua formació. Primer lluitant per anul·lar el projecte de transvasament que pretenia emportar-se l'aigua del Xúquer des de Cortes de Pallars; després bregant per aconseguir que el riu Xúquer recobre un bon estat de salut ecològica, lluita en la qual encara estem instal·lats. I solament la seua prematura mort ha impedit que continue la tasca en Xúquer Viu, on era molt estimat perquè era una persona activa i compromesa.

El Premi Aigua Clara 2020, que Xúquer Viu dóna anualment a alguna persona que ha lluitat pel riu, es va atorgar a títol pòstum a Benjamí. Habitualment el lliurament d'aquest guardó es fa durant el Sopar-Festa que cada any celebrem a un poble, però enguany, a causa de la pandèmia no es va celebrar l'acte i s'entregà a la família en la intimitat. Després es va fer difusió del premi pels mitjans de comunicació habituals.

Però un dels valors que en destacaven ara, el de l'amistat, i en el seu cas destacava tant per la quantitat com per la intensitat de la relació que hi mantenien viva. El nombre d'amics que tenia «en plan-tilla» era marcadament alt, perquè feia valdre el principi de «qui ha sigut amic meu un temps, ja

ho és per sempre», i a tal finalitat dedicava temps i es preocupava perquè eixa amistat no morira. Dels variats grups d'amics que tenia, solia ser *Benja* l'encarregat d'organitzar la trobada, generalment gastronòmica, perquè la gent se n'hi confiava: *Benja, a vore quin dia berenem...?*

Un viatge que anàrem ell, jo i dos amics més a fer un «tour» pel Priorat de Tarragona, ens féu parar a posta a Móra d'Ebre per veure un amic dels seus primers anys de mestre, que no havia tornat a veure des d'aleshores, i recorde com van gaudir els dos de reveure's.

Pegant un repàs als records comuns em vénen al cap les incomputables vegades que ha passat *Benja* a per mi, quan jo vivia a Alberic, i darrerament jo a per ell quan anàvem a alguna reunió o un acte de protesta, una conferència, una manifestació, etc. de Xúquer Viu! Gràcies a la seua companyia he tingut ànims per assistir a tants compromisos, ací a prop, i sobretot, quan eren lluny. Junts hem fet molts quilòmetres, hem estat per terres molt variades, hem anat a actes diversos: musicals, polítics, culturals, esportius, turístics... Han sigut tants anys d'amistat i l'àmplia coincidència interessos que teníem el que feia que tinguérem tanta afinitat i que comptàrem tant, l'ú amb l'altre.

Per tot això, ara quan passe en cotxe cara a Sumacàrker per davant de sa casa, encara gire el cap a vore si el veig, com solia fer sempre, però ja no s'hi troba. El trobe en falta quan m'abelleix anar a algun lloc natural apartat que solia cridar-lo per vore si li abelleix i m'acompanyava. I cada diumenge, quan anem a esmorzar, els amics notem la seua falta i enyorem les seues bromes...

Han sigut tantes vivències junts, que l'hàbit de comptar amb la seua presència per a tantes coses em costarà de trencar. No ha desaparegut en 19 dies (com deia el nostre estimat Sabina en una cançó), i crec que costarà més de 500 nits. Amic, te n'has anat massa prompte i ens has deixat un buit molt gran.

Que la terra et siga lleu.